



20

VUOSIKERTOMUS

19

KORKEIN OIKEUS
VUOSIKERTOMUS
2019

SISÄLTÖ

- 6** Presidentin katsaus
Tatu Leppänen
 - 10** Kansliapäällikön katsaus
Tommi Vuorialho
 - 16** Jatkokäsittelylupaa
hovi oikeudessa
koskevat ratkaisut
Jussi Tapani
 - 28** Velan vanhentumista
koskevat ennakkopäätökset
Mia Hoffrén
 - 36** Täysistuntosalin
muotokuvakokoelma
täydentyi
Pia Sive
 - 40** Ennakkoratkaisupyyntö
Euroopan unionin
tuomioistuimelle
 - 42** Overview by the President
 - 46** Annetut lausunnot
 - 47** Vierailut ja tapahtumat
 - 48** Henkilökunta 31.12.2019
 - 50** Tilastot / Statistics
-

korkeinoikeus.fi  @korkein_oikeus

Valokuvat **Anton Sucksdorff**
Ulkoasu **Dog Design**





PRESIDENTIN KATSAUS

Presidentti Timo Esko jäi eläkkeelle syyskuun alussa viime vuonna. Hänen seuraajanaan minulla on miellyttävä tehtävä kirjoittaa ensimmäinen presidentin katsaukseni tähän korkeimman oikeuden vuosikertomukseen. Suurin osa toimintavuodesta 2019 on kuitenkin vielä tapahtunut Timo Eskon kaudella. Kiitämme häntä merkittävästä työstä korkeimmassa oikeudessa.

Korkeimman oikeuden 100-vuotisjuhlavuoden jälkeinen toimintavuosi 2019 merkitsi hyvässä mielessä paluuta arkeen. Huomionarvoinen yksittäinen tapahtuma oli kuitenkin korkeimman oikeuden vierailu lähes täysilukuisena Tarttoon Viron korkeimpaan oikeuteen, joka puolestaan juhlii tänä vuonna sataa vuottaan. Vierailulla saatoimme havaita, että Euroopan unioni ja ihmisoikeussopimus ovat voimakkaasti lähentäneet oikeusjärjestelmiämme ja että ylimmän tuomioistuimen prejudikaattien laatimisen kysymykset ovat varsin samankaltaisia maasta riippumatta.

Korkeimman oikeuden päätehtävä on toimia ennakkopäätöstuomioistuimena, ja tämän mukaisesti toiminnan keskeisin tulos ovat annetut ennakkopäätökset. Ennakkopäätöksiä annettiin vuonna 2019 keskimääräistä enemmän, 112 kappaletta, samalla kun kaikkein tärkein eli ratkaisujen laatu säilyi korkealla tasolla. Olemme myös jatkaneet sidosryhmien kanssa prejudikaattitarpeita koskeneita keskustelutilaisuuksia, jotka ovat osoittautuneet hyödylliseksi uudeksi dialogin välineeksi prejudikaattien käyttäjien kanssa. Toivoo sopii,

että dialogi jatkuu molemminpuolisena esimerkiksi korkeatasoisten akateemisten oikeustapauskomenttien muodossa.

Korkeimman oikeuden asiamäärät ovat kokonaisuutena olleet viime vuosina lievästi laskevia. Vuonna 2019 asioita saapui suunnilleen sama määrä kuin edellisenä vuotena, vähän yli 2000 asiaa. On kuitenkin vielä liian aikaista sanoa, merkitseekö tämä pysyvää asiamäärän tason vakiintumista. Asioita ratkaistiin suunnilleen sama määrä kuin edellisenä vuotena, ja työtilanne on tasapainoinen.

Asiamäärien pienentyminen on viime vuosina kohdentunut erityisesti siviiliasioihin, tosin viime vuonna loiventuen. Rikosasioiden määrä päinvastoin viime vuonna vähän kasvoi. Kun riita-asioissa on lisäksi hovioikeudessa käytössä alaltaan rajoittamaton jatkokäsittelylupajärjestelmä, peräti melkein puolessa siviiliasioista korkeimmassa oikeudessa on kyse vain siitä, tulisiko asiassa myöntää jatkokäsittelylupa. Siviilioikeuden osuus korkeimman oikeuden työkentässä on siis pienentynyt.

Myös siviilioikeuden alalla tarvitaan oikeusjärjestelmää kehittäviä korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä. On kuitenkin monitahoinen kysymys, miten riittävä siviilijuttujen määrä korkeimmassa oikeudessa pystytään turvaamaan. Erityisesti kuluvastuun pelosta aiheutuu riita-asioissa kynnys ylipäättään lähteä tuomioistuimeen. Järjestelmää kehittäviä korjausliikkeitä tarvittaisiin.

Vuonna 2019 korkeimmassa oikeudessa on jatkettu määrätietoista sisäistä kehittämistyötä käsittelyaikojen lyhentämiseksi ennen muuta valitusasioissa, joissa valituslupa on myönnetty. Huomiota on kiinnitetty erityisesti juttuihin, jotka ovat vaarassa viipyä tavanomaisesta pidempään. Keinoina ovat olleet muun muassa aiempaa etupainotteisemmat työtavat ja sähköisten työvälineiden hyödyntäminen. Asiaratkaisujen keskimääräinen käsittelyaika saatiinkin vuonna 2019 lyhennettyä 18,0 kuukauteen, ja työtä jatketaan edelleen. Voimavarojen kohdentamisessa auttaa viime vuonna voimaan tullut kokoonpanouudistus, jonka myötä ilmeisissä tapauksissa valituslupahakemuksen voi ratkaista yksi jäsen.

Huomattava osa korkeimman oikeuden jäsenkunnasta on vaihtunut muutaman vuoden kuluessa, minkä vuoksi työskentelyn jatkuvuuden turvaamiseen on tullut kiinnittää erityistä huomiota. Jäsenten vaihtuminen näyttää nyt vähäksi aikaa rauhoittuneen. Olemme myös saaneet uusia esittelijöitä ja muuta hyvää henkilökuntaa muualle edenneiden tilalle.

Kuluvan vuoden alussa tuli voimaan periaatteellisesti ja myös käytännössä merkittävä uudistus, kun perustettu uusi, itsenäinen Tuomioistuinvirasto aloitti toimintansa. Viraston tuomioistuumia palveleva tehtäväkenttä on tärkeä, ja virastoon kohdistuu suuria odotuksia, ehkä liiankin suuria. Uskon, että tuomioistuinten ja

Suomalainen oikeusvaltio ja riippumaton tuomioistuinlaitos ovat korkeaa tasoa.

viraston välinen yhteistyö muodostuu hyväksi ja hyödylliseksi, meidän kaikkien parhaaksi.

Yksi oikeusturvajärjestelmän aukko saatiin viimein paikattua vuoden 2020 alusta lukien, kun terveydenhuoltolakiin lisättiin uusi 68 a § lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen antamisesta tuomioistuimille. Aikaisempina vuosina näitä lausuntoja oli antanut Valvira, sitten yliopistolliset sairaanhoitopiirit, mutta vuoden 2017 jälkeen tuomioistuimet eivät käytännössä saaneet lausuntoja, koska tehtävistä ja sen rahoituksesta ei ollut erikseen säädetty. Korkein oikeus teki syyskuussa 2018 tilanteen parantamiseksi harvinaisen, perustuslaissa tarkoitetun esityksen lainsäädäntötoimeen ryhtymisestä siten, että velvollisuudesta antaa korkeimmalle oikeudelle vakuutuslääketieteellisiä lausuntoja säädettäisiin laissa. Myös Tuomariliitto oli asiassa aloitteellinen.

Nyt terveydenhuoltolain uuden pykälän mukaan yliopistolliset sairaanhoitopiirit vastaavat yhdessä tuomioistuinten pyytämien lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen antamisesta. Tätä varten on asiantuntijaryhmä, jonka toiminnasta vastaa Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri. Lausunnoista aiheutuneet kustannukset rahoitetaan valtion varoista. On syytä olla tyytyväinen, että uudistus lopulta saatiin aikaan.

Yhtenä piirteenä vuotta 2019 leimasi eurooppalaisella tasolla käyty oikeusvaltiokeskustelu, jossa myös Suomi oli EU-puheenjohtajuuskaudellaan kiitettävän aktiivinen. Tämän seurauksena jopa Suomen tuomioistuinjärjestelmä sai ulkomaista kritiikkiä osakseen, mutta ilman asiallista pohjaa. Vakavat oikeusvaltio-ongelmat ovat muualla, mitä ovat osoittaneet muun ohella unionin tuomioistuimen Puolaa koskeneet ratkaisut. Seisomme luonnollisesti yhdessä eurooppalaisten tuomioistuinten kanssa puolustamassa tuomioistuimia ja tuomareita niiden riippumattomuutta vaarantavilta hyökkäyksiltä.

Suomalainen oikeusvaltio ja sen tärkeänä osana riippumaton tuomioistuinlaitos ovat korkeaa tasoa. Tämä ei tarkoita, etteikö parannettavaa, esimerkiksi oikeudenkäyntien kestossa aina olisi.

Kiitän korkeimman oikeuden henkilökuntaa hyvästä työstä ja sidosryhmiä hyvästä yhteistyöstä vuonna 2019.

KANSLIAPÄÄLLIKÖN KATSAUS

Toimintamääräraha ja sen käyttäminen

Korkeimman oikeuden toimintaan oli vuodelle 2019 myönnetty 8,777 miljoonan euron suuruinen määräraha. Taloudelliset edellytykset toiminnan järjestämiselle olivat edelleen lähes vastaavat kuin edellisinä vuosina, vaikka määräraha olikin ollut suurimmillaan yhdeksän miljoonan euron suuruusluokkaa vuosina 2014–2015.

Korkein oikeus käytti toimintaansa noin 8,755 miljoonaa euroa. Toteutuneet toimintamenot alittivat siten määrärahan vajaalla 22 000 eurolla. Palkkakustannukset sivukuluineen olivat 75,1 prosenttia korkeimman oikeuden kaikista toimintamenoista. Pohjoisesplanadin ja Helenankadun rakennuksissa sijaitsevista toimitiloista Senaattikiinteistöille maksettu vuokra oli toiseksi suurin menoerä (13,7 %).

Henkilökunta ja siinä tapahtuneet muutokset

Korkeimman oikeuden jäsenistössä on ollut viimeisimpinä vuosina merkittävää vaihtuvuutta. Vuosina 2015–2018 jäi eläkkeelle kymmenen jäsentä ja heidän tilalleen nimitettiin sama määrä, minkä lisäksi presidentin tehtävät siirtyivät Pauliine Koskelolta Timo Eskolle vuoden 2016 alusta lukien.



Muutoksia jäsenkunnassa koettiin myös vuonna 2019, tarkemmin sanoen elo–syyskuun vaihteessa. Presidentti Esko jäi eläkkeelle 1.9.2019, ja oikeusneuvos Tatu Leppänen nimitettiin hänen tilalleen uudeksi presidentiksi samasta ajankohdasta lukien. Leppäseltä vapautuneeseen oikeusneuvoksen virkaan nimitettiin puolestaan 1.9.2019 lukien hovioikeudenneuvos Timo Ojala, joka siirtyi korkeimpaan oikeuteen Helsingin hovioikeudesta. Oikeusneuvos Tuula Pynnä nimitettiin unionin yleisen tuomioistuimen tuomariksi 1.9.2019 alkaen kolmen vuoden toimikaudelle, ja hänen tilalleen määräaikaiseksi oikeusneuvokseksi vastaavaksi ajaksi nimitettiin oikeusneuvos Alice Guimaraes-Purokoski, joka oli tätä ennen toiminut korkeimman hallinto-oikeuden jäsenenä.

Korkeimman oikeuden esittelijöidenkin joukossa on koettu viimeisimpien vuosien aikana suurta vaihtuvuutta. Saapuvien asioiden määriin suhteutetun, sopivan kokoisen esittelijäkunnan ylläpitäminen on edellyttänyt vuosina 2015–2019 lähes 30 uuden esittelijän palkkaamista sekä mahdollistanut samalla niinkin monelle lakimiehelle kokemuksen kartuttamisen ylimmän oikeusasteen lainkäytöstä. Vuoden 2019 aikana kuusi esittelijää jäi pois korkeimman oikeuden palveluksesta ja lisäksi neljä eri perusteilla virkavapaalle. Tilalle nimitettiin uusia esittelijöitä ja saatiin myös virkavapaalta palaavia. Korkeimman oikeuden palveluksessa loppuvuonna 2019 olleista esittelijöistä lähes puolet oli ollut toimessaan lyhyemmän ajan kuin kolme vuotta.

Korkeimman oikeuden jäsenkunnassa henkilötöyvuosia kertyi toimintavuonna täydet 19. Esittelijöiden osalta henkilötöyvuosia kertyi puolestaan hieman yli 25 ja kansliavirkamiesten osalta noin 29,5. Korkeimman oikeuden palveluksessa työskenteli näin ollen vuonna 2019 keskimäärin 73,7 henkilöä. Luettelo henkilökunnasta toimintavuoden päättyessä 31.12.2019 on vuosikertomuksen lopussa.

Lainkäytön asiamääristä ja käsittelyajoista

Korkeimpaan oikeuteen saapui vuonna 2019 kaikkiaan 2 028 asiaa *eli lähes yhtä monta kuin vuotta aikaisemmin (2 055 asiaa). Asiamäärät olivat pysyneet 2010-luvun ensimmäisinä vuosina jotakuinkin samalla tasolla (vuosina 2010–2016 n. 2 450–2 700 saapuvaa asiaa vuodessa), mutta vuodesta 2017 lähtien vireille tulleiden asioiden perusteella voidaan arvioida saapuvien juttujen kokonaismäärän alentuneen 2 500 asian vuositasolta pysyvällä tavalla. Tällainen kehitys alkoi riita-asioissa, mutta vuodesta 2018 lähtien suuntaus on näkynyt maltillisemmin myös rikosasioissa.

Jäsenistössä ja esittelijöidenkin joukossa on koettu viimeisimpinä vuosina merkittävää vaihtuvuutta.

Korkeimpaan oikeuteen saapuneissa asioissa oli suurimmaksi osaksi kysymys muutoksenhausta hovioikeuksien ratkaisuihin. Hovioikeuksien kesken muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen jakautui niin, että maan suurimman hovioikeuden eli Helsingin hovioikeuden ratkaisut olivat muutoksenhaun kohteena 36,1 prosentissa tapauksista ja Turun hovioikeuden ratkaisut seuraavaksi suurimpana ryhmänä 23,7 prosentissa tapauksista. Itä-Suomen, Vaasan ja Rovaniemen hovioikeuksien ratkaisut olivat muutoksenhaun kohteena keskenään varsin samanlaisin ja yhteensä noin 40 prosentin osuuksin.

Määrällisesti suurimman osan korkeimmassa oikeudessa käsitellyistä asioista muodostivat valituslupahakemukset, joita saapui 1 802. Niistä yli puolet koski rikosasioita. Riita-asioissa tehdyistä valituslupahakemuksista 83 kohdistui vakuutus oikeuden tekemiin ratkaisuihin ja 12 markkinaoikeuden immateriaali- ja markkinaoikeudellisissa asioissa tekemiin ratkaisuihin. Maa-oikeudellisissakin asioissa valituslupahakemuksia saapui alle sata (47).

Saapuvien valituslupa-asoiden joukossa suurena ryhmänä pysyvät ja suhteellista osuuttaan edelleen kasvattivat muutoksenhaut sellaisista hovioikeuksien päätöksistä, joissa jatkokäsittelylupaa ei ole myönnetty. Lokakuussa 2015 voimaan tullut jatkokäsittelylupajärjestelmän laajennus on lisännyt niiden määrää ja osuutta kaikista valituslupahakemuksista pysyvällä tavalla. Vuonna 2019 tällaisia hakemuksia oli yli kolmasosa (37 %) kaikista valituslupahakemuksista, riita-asoiden kohdalla osuuden ollessa jopa ennätyselliset 46 prosenttia. Luvut osoittavat, että korkeimman oikeuden työssä korostuu jatkokäsittelylupasäännösten soveltamisen tutkiminen. Viitteitä on myös siitä, että jatkokäsittelylupajärjestelmä karsii hovioikeuksissa varsinaisen käsittelyn piiristä sellaisiakin oikeudellisia kysymyksiä, joista olisi tarpeen antaa ennakkopäätöksiä.

Hakemusasioita – suurimmaksi osaksi tuomiovirhekanteluita ja tuomion purkua koskevia hakemuksia – kirjattiin saapuneeksi 179 ja ratkaistiin yli 200. Ylimääräisten muutoksenhakemusten kokonaismäärä pysyi nyt vuosien 2016 ja 2018 tasolla.

Valituslupia myönnettiin toimintavuonna 125 eli samaa suuruusluokkaa kuin 2010-luvulla yleensäkin. Myönnettyjen valituslupien määrä oli siten 6,9 prosenttia saapuneiden valituslupahakemusten määrästä.

Toimintavuonna ratkaistiin 2 069 asiaa, siis yli kymmenen prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna 2018 (2 395). Korkein oikeus ratkaisi kuitenkin jälleen enemmän asioita kuin samaan aikaan tuli uusia juttuja vireille. Sen myötä vireillä olevien asioiden kokonaismäärä pieneni vuodenvaihteen 2019–2020 tilanteessa edelleen lähemmäs 700 asiaa (740) ja pysyi alle 40 prosentissa saapuneiden asioiden määrästä.

Korkein oikeus onnistui kaikissa asiaryhmissä tavoitteessaan nopeuttaa juttujensa käsittelyä.

Yleisissä tuomioistuimissa ryhdyttiin toimintavuoden 2019 alussa soveltamaan uusia kokoonpanosäännöksiä. Niistä korkeimman oikeuden osalta merkittävimpänä pidetään oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 9 §:ssä säädettyä yhden jäsenen toimivaltaa käsitellä ja ratkaista valituslupa-asia, jos on ilmeistä, ettei valitusluvan myöntämiselle ole edellytyksiä. Ensimmäisen arvion säännöksen soveltumisesta tekee esittelijä, joka päättää kussakin valmistelussaan tapauksessa itsenäisesti, esitteleekö hän asian yhden vai kahden jäsenen muodostamalle kokoonpanolle. Luonnollisesti jäsen, jolle asia esitellään ratkaistavaksi yksin, arvioi säännöksen soveltumisen omalta osaltaan ja siirtää asian tarvittaessa kaksijäsenisen jaoston käsiteltäväksi. Jäsenet ratkaisivat vuonna 2019 yksin noin 20 prosenttia kaikista niistä valituslupa-asioista, joiden käsittely päättyi lupahakemuksen hylkäämiseen.

Ennakkopäätöksiä eli prejudikaatteja julkaistiin nyt 112, kun niitä julkaistiin edellisenä vuonna 92. Luvut osoittavat korkeimman oikeuden ydintoiminnan herkkyyttä toistuvista henkilövaihdoksista aiheutuville tilapäisille kapasiteettivajeille. Vuoden 2018 tulostavoitteissakin oli otettu huomioon toimintavuonna eläkkeelle jäävien jäsenten epätavallisen suuri määrä (4). Nyt vuonna 2019 – henkilövaihdosten jäätyä vähäisemmiksi ja jäsenresurssin ollessa täysimääräinen – korkein oikeus kykeni käsittelemään suuren määrän valitusasioita ja julkaisemaan ennakkopäätöksiä viimeisimpien vuosien keskiarvon ylittävän määrän.

Korkein oikeus onnistui viime vuonna kaikissa asiaryhmissä myös tavoitteessaan nopeuttaa juttujensa käsittelyä. Kaikkien toimintavuonna ratkaistujen asioiden keskimääräinen käsittelyaika lyheni nyt kuukauden murto-osilla 5,4 kuukaudeksi. Hylättyjen valituslupahakemusten kohdalla käsittelyaika lyheni 3,8 kuukaudeksi, kun keskiarvo oli ollut kahtena edellisvuonna 5,1 kuukautta (2017) ja 4,3 kuukautta (2018). Hakemusasioiden keskimääräinen käsittelyaika lyheni puolestaan edellisvuodesta kuukaudella ollen nyt kahdeksan kuukautta.

Niissä tapauksissa, joissa valituslupa myönnettiin ja asia tutkittiin myös valituksen perusteella, käsittelyaika kokonaisuudessaan oli keskimäärin 18 kuukautta, mikä on noin 0,5 kuukautta parempi kuin keskiarvo vuosina 2017–2018. Vuonna 2016 alkanutta myönteistä kehitystä pystyttiin jälleen tässäkin asiaryhmässä jatkamaan. Pitkäjänteistä työtä saavutetun tason ylläpitämiseksi ja parantamiseksi on silti tehtävä vielä 2020-luvullakin.





JATKOKÄSITTELYLUPAA HOVIOIKEUDESSA KOSKEVAT RATKAISUT

Korkein oikeus antoi vuosina 2012–2019 yhteensä 85 jatkokäsittelylupaa koskevaa ratkaisua, joista 45 oli ennakkopäätöksiä ja 40 julkaisemattomia ratkaisuja. Etenkin julkaisemattomien ratkaisujen määrä on kasvanut selvästi kahtena viime vuotena.

Viime vuosien aikana jatkokäsittelylupa-asioista (JKL-asiat) on muodostunut korkeimman oikeuden lainkäyttöasioissa oma ryhmänsä. Korkein oikeus ottaa näissäkin asioissa ensin kantaa siihen, täyttyykö asiassa jokin oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n mukainen valituslupaperuste (ennakkopäätös-, oikeuskäytännön yhtenäisyys -, purku-, kantelu- tai muu painava syy -peruste). Jos valitus menestyy, muutoksenhakijalle myönnetään korkeimmassa oikeudessa valitusluvan lisäksi jatkokäsittelylupa kokonaan tai osittain ja asia palautetaan hovioikeuteen käsiteltäväksi pääasian osalta.

Jos valituslupa myönnetään, korkein oikeus joutuu ottamaan ratkaisunsa perusteluissa nimenomaisesti kantaa siihen, miltä osin käräjäoikeuden ratkaisua tai kyseessä olevaa asiaa voidaan mahdollisesti pitää sellaisena, että jatkokäsittelylupa pitäisi myöntää. Tietyissä tilanteissa tämän asian arvioinnissa siirrytään ikään kuin välillisesti arvioimaan myös käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta. Näin ollen asian käsittelyä korkeimman oikeuden jälkeen jatkava hovioikeus voi saada korkeimman oikeuden ratkaisun perusteluista tavanomaista palautuspäätöstä enemmän sisällöllistä evästyä siihen, mihin seikkoihin jutun käsittelyssä on syytä kiinnittää erityistä huomiota.

Säännökset

Oikeudenkäymiskaaren 25 a lukua muutettiin 1.10.2015 alkaen siten, että lähtökohtaisesti kaikki asiat kuuluvat jatkokäsittelyluvan piiriin. Ainoana poikkeuksena ovat rikosasiat, joissa vastaajalle on tuomittu yli kahdeksan kuukauden vankeusrangaistus. Tämän muutoksen myötä jatkokäsittelylupasääntelyn soveltamisalan piiriin tuli asioita, jotka olivat aikaisemmin olleet kokonaan järjestelmän ulkopuolella, kuten maksukyvyttömyys- eli insolvenssiasiat sekä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevat asiat.

Jatkokäsittelyluvan myöntämisen edellytyksistä säädetään oikeudenkäymiskaaren 25 a luvun 11 §:ssä, joka on säilynyt järjestelmän alkuvaiheista lähtien muuttumattomana. Jatkokäsittelyluvan edellytyksistä pykälän 1 momentin 1 kohtaa on lain esitöissä (HE 105/2009 vp s. 60) kutsuttu *muutosperusteeksi*, 2 kohtaa *tarkistusperusteeksi* ja 3 kohtaa *ennakkoratkaisuperusteeksi*. Sama terminologia esiintyy myös korkeimman oikeuden JKL-asioita koskevien ennakkopäätösten perusteluissa (ks. esim. KKO 2019:77, kohta 10–11).

Oikeudenkäymiskaaren 25 a luvun 13–19 §:t sisältävät puolestaan hovioikeuskäsittelyn menettelytapanormit ja muutoksenhakusääntelyn. Oikeudenkäymiskaaren 25 a luvun 14 §:n mukaan hovioikeus ratkaisee jatkokäsittelyluvan myöntämistä koskevan kysymyksen

kirjallisessa menettelyssä. Päätös perustuu käräjäoikeuden ratkaisuun, valitukseen, mahdolliseen vastaukseen ja tarvittaessa myös muuhun oikeudenkäyntiaineistoon.

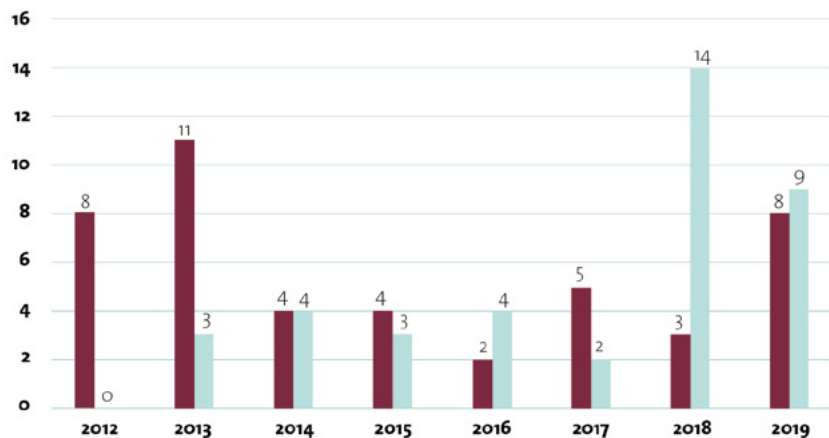
Toinen keskeinen menettelytapanormi koskee hovioikeuden velvollisuutta tutkia viran puolesta kaikki jatkokäsittelylupaperusteet. Hovioikeuden tutkimisvelvollisuus ei näyttäisi ilmenevän yksiselitteisesti OK 25a:11:n sanamuodosta, vaan tutkimusvelvollisuutta koskeva normi täsmentyy luettaessa sitä yhdessä OK 25 a luvun 17 §:n 1 momentin 1 kohdan kanssa.

Yleiskuva jatkokäsittelylupaa koskevasta korkeimman oikeuden ratkaisukäytännöstä

Korkein oikeus on antanut vuosina 2012–2019 yhteensä 85 jatkokäsittelylupaa koskevaa ratkaisua, joista 45 on ollut ennakkopäätöksiä ja 40 julkaisemattomia ratkaisuja. Ratkaisujen vuosittainen määrä ja jakautuma ennakkopäätöksiin ja julkaisemattomiin ratkaisuihin on esitetty kaaviossa alla. Kuten kaaviosta havaitaan, ratkaisujen kokonaismäärä ja etenkin julkaisemattomien ratkaisujen määrä on kasvanut selvästi kahtena viime vuotena. Jatkokäsittelylupajärjestelmän soveltamisalan laajentaminen vuonna 2015 selittää ainakin osittain kokonaismäärän ja julkaisemattomien ratkaisujen määrän kasvua.

Korkeimman oikeuden jatkokäsittelyluparatkaisujen vuosittainen määrä 2012–2019

■ Julkaistut
■ Julkaisemattomat



Jatkokäsittelylupajärjestelmän soveltamisalan laajentaminen vuonna 2015 selittänee ainakin osittain kokonaismäärän ja julkaisemattomien ratkaisujen määrän kasvua.

Tarkastelen tässä kirjoituksessa vuonna 2019 annettuja ennakkopäätöksiä, joita on yhteensä 8 kappaletta (KKO 2019:14, KKO 2019:50, KKO 2019:56, KKO 2019:62, KKO 2019:73, KKO 2019:77, KKO 2019:79 ja KKO 2019:101). Olen ryhmitellyt ratkaisut alakategorioiden mukaan, mikä on ollut jutussa keskeinen asiakysymys. Laajempi analyysi JKL-asioista sisältyy Heikki Kemppisen kanssa kirjoittamaamme artikkeliin, jossa analysoimme korkeimman oikeuden jatkokäsittelylupaa koskevaa ratkaisukäytäntöä vuosina 2012–2018.

Perhe-elämän suoja ja lapsen oikeudet

Ratkaisussa KKO 2019:50 oli kyse siitä, että käräjäoikeudessa oli vaadittu alaikäisten lasten toisen vanhemman A:n määräämistä vuoden ajaksi lähestymiskieltoon, jolla suojattaisiin lapsia. A oli vaatinut ensisijaisesti hakemuksen hylkäämistä ja toissijaisesti lähestymiskieltoon poikkeusta, jonka mukaan lapsilla on oikeus tavata häntä valvotusti kiellon voimassaoloaikana.

Käräjäoikeus oli määrännyt A:n lähestymiskielloon hakemuksen mukaisesti. Käräjäoikeus ei ollut lausunut ratkaisussaan mitään A:n toissijaisesta vaatimuksesta. Käräjäoikeudessa ei ollut selvitetty lasten mielipidettä lähestymiskiellon määräämisestä eikä kielloon vaaditusta poikkeuksesta. Hovioikeus ei myöntänyt A:lle jatkokäsittelylupaa.

Korkein oikeus katsoi, että hovioikeuden olisi pitänyt myöntää A:lle jatkokäsittelylupa ennakkoratkaisu- ja tarkistusperusteella sekä muun painavan syyn perusteella. Kolmen jatkokäsittelyperusteen täytyminen samassa jutussa on erittäin harvinaista, eikä tällaista perusteyhdistelmää ole esiintynyt aikaisemmin KKO:n ratkaisukäytännössä.

Ennakkoratkaisuperustetta koskeva arviointi kytkeytyy siihen, että lähestymiskiellolaissa ei ole erikseen säännelty lapsen ja vanhemman välisen yhteydenpidon järjestämistä lapsen suojaksi vanhempaa vastaan määrättävän lähestymiskiellon voimassaoloaikana. Asiaa koskevat esityölausumat ovat varsin ylimalkaisia, eikä asiasta ole myöskään korkeimman oikeuden ratkaisukäytäntöä. Ennakkoratkaisuperusteen edellytysten täytyminen liittyy puolestaan suoraan tarkistusperusteen täyttymiseen. Käräjäoikeuden ratkaisu on ollut erityisen suppeasti perusteltu, eikä ratkaisun puutteellisuuden takia ole ollut mahdollista arvioida, oliko lasten turvallisuuden takaamiseksi ollut välttämätöntä määrätä vuoden pituinen lähestymiskiello ilman mitään poikkeuksia A:n ja lasten välisen yhteydenpidon mahdollistamiseksi.

Muu painava syy -peruste täyttyi ennen kaikkea sen takia, että arvioinnissa ei ollut kiinnitetty riittävää huomiota lapsen ja vanhemman keskinäistä yhteydenpitoa koskevaa oikeuteen, lapsen puhevallan käyttämiseen eikä lasten mielipiteen selvittämiseen.

Työsopimuksen irtisanominen

Ratkaisussa KKO 2019:77 työntekijä vaati kanteessaan korvausta työsopimuksen perusteettomasta päättämisestä. Kanteen mukaan työsopimusta ei ollut irtisanottu kohtuullisen ajan kuluessa siitä, kun työnantaja oli 13.5.2015 saanut tiedon työntekijän henkilöön liittyvästä irtisanomisen perusteesta. Työsopimus oli irtisanottu 2.9.2015 sen jälkeen, kun oli ilmennyt, että työntekijälle varattua tilaisuutta tulla kuulluksi ei saataisi työntekijän sairauden vuoksi toimitettua. Käräjäoikeus hylkäsi kanteen, ja hovioikeus ei myöntänyt jatkokäsittelylupaa.

Korkein oikeus katsoi, että hovioikeuden olisi pitänyt myöntää työntekijälle jatkokäsittelylupa muutos- ja ennakkoratkaisuperusteella. Nämä perusteet kytkeytyvät tässä tapauksessa erottamattomasti toisiinsa. Korkeimman oikeuden mukaan olennaista on, että työsopimuslain 9 luvun 1 ja 2 §:n sekä niitä koskevan oikeuskäytännön

perusteella ei ole selvää, että työsopimuksen irtisanomisperusteeseen voisi vedota edellä kuvatulla tavalla vielä niin pitkään sen jälkeen, kun irtisanomisperuste on tullut työnantajan tietoon, vaikka viivästys johtuisi työnantajan pyrkimyksestä varata sairauslomalla olevalle työntekijälle tämän pyynnön mukaisesti mahdollisuus tulla kuulluksi.

Vahingonkorvaus

Ratkaisussa KKO 2019:62 kiinteistöosakeyhtiön omistamassa rakennuksessa sijaitsevan ravintolan rasvakeittimessä oli alkanut vakava tulipalo, joka oli levinnyt ilmanvaihtokanavaan ja sitä pitkin rakennuksen ullakkokerrokseen. Vakuutusyhtiö oli maksanut vakuutuskorvauksia palosta aiheutuneista vahingoista neljälle yhtiölle ja yhdelle yksityishenkilölle. Vakuutusyhtiö vaati kanteessaan takautumisoikeutensa perusteella korvauksia kiinteistöyhtiöltä sekä rasvakanavan muutostyöt tehneiltä urakoitsijalta ja sen aliurakoitsijalta. Käräjäoikeus hylkäsi kanteen, eikä hovioikeus myöntänyt jatkokäsittelylupaa.

Korkein oikeus katsoi, että hovioikeuden olisi pitänyt myöntää jatkokäsittelylupa sekä muutos- että ennakkoratkaisuperusteella. Kyseisen tilanteen oikeudelliseen arviointiin liittyy korkeimman oikeuden mukaan useita tulkinnanvaraisia kysymyksiä, joihin ei löydy laista tai oikeuskäytännöstä selvää kantaa. Näistä voidaan mainita erityisesti kiinteistöyhtiön ja urakoitsijoiden väitettyihin laiminlyönteihin, menettelyn huolimattomuuteen ja näiden oikeudelliseen arviointiperustaan liittyvät tulkinnanvaraisuudet.

Korkein oikeus on lausunut myös varsin poikkeuksellisesti siitä, millaisiin asiaryhmiin jatkokäsittelylupajärjestelmä ei sovellu. Keskeistä on, että tässä tapauksessa oli kyse todistelultaan laajasta ja intressiltään merkittävästä riita-asiasta, jonka ratkaiseminen on edellyttänyt kannanottoa monimutkaisia vastuusuhteita koskeviin oikeuskysymyksiin, joiden tulkinnasta ei ole vakiintunutta oikeuskäytäntöä. Kun otetaan huomioon jatkokäsittelyluvan myöntämisessä noudatettava matala kynnyks ja yleinen pyrkimys hovioikeusmenettelyn tehostamiseen, lupaharkinnassa ei voida tutkia jutun oikeudellisia tai näyttöön liittyviä kysymyksiä yhtä laajasti ja perusteellisesti kuin varsinaista valitusasiaa käsiteltäessä. Korkeimman oikeuden mukaan nyt kysymyksessä oleva asia ei ole ylipäättään ollut sellainen, joita silmällä pitäen jatkokäsittelylupajärjestelmä on säädetty.

Myös ratkaisu KKO 2019:73 liittyy välillisesti vahingonkorvausvelvollisuuden arviointiin. Ratkaisussa oli kyse siitä, että rakennusurakan tilaaja oli käräjäoikeudessa vaatinut urakoitsijan vahingonkorvauskanteen hylkäämistä sillä perusteella, että urakoitsija oli vaatimus oli esitetty vasta rakennusurakan yleisissä sopimusehdoissa tarkoitetun



taloudellisen loppuselvitystilaisuuden jälkeen. Asianosaiset olivat erimielisiä siitä, oliko taloudellinen loppuselvitys päättynyt 12.9.2013 vai oliko sitä jatkettu sen jälkeen järjestetyissä kokouksissa. Käräjäoikeus katsoi näytetyksi, että taloudellista loppuselvitystä oli jatkettu kahdessa myöhemmässä kokouksessa. Käräjäoikeuden mukaan urakoitsijan vaatimus oli siksi esitetty ajoissa, ja kanne hyväksyttiin.

Tilaaajan tekemän valituksen mukaan 12.9.2013 pidetyn tilaisuuden pöytäkirjasta ja urakoitsijan edustajan käräjäoikeudessa kertomasta ilmeni, että loppuselvitystilaisuus oli pidetty 12.9.2013 eikä sen jatkamisesta myöhemmin ollut sovittu. Hovioikeus ei myöntänyt jatkokäsittelylupaa.

Korkeimman oikeuden mukaan hovioikeuden olisi pitänyt myöntää ratkaisu muutosperusteella, koska tilaaajan valituksen johdosta hovioikeudessa ei ollut ollut kysymys yksinomaan näytön uudelleen arvioimisesta. Hovioikeus ei ollut voinut käräjäoikeuden tuomion ja valituksen perusteella pitää selvänä, että käräjäoikeuden ratkaisu loppuselvityksen jatkumisesta 12.9.2013 jälkeen oli oikea.

Rikosoikeudellisen vastuun edellytykset ja vahingonkorvausvelvollisuus

Ratkaisussa KKO 2019:79 käräjäoikeus oli tuominnut tekoaikana 15-vuotiaan A:n, jota ei ollut aikaisemmin tuomittu rikoksesta, tämän kiistämästä varkaudesta nuorena henkilönä 60 päivän ehdolliseen vankeusrangaistukseen sekä suorittamaan asianomistajille ja vakuutusyhtiölle vahingonkorvauksena yli 5 000 euroa. Hovioikeus ei myöntänyt A:lle jatkokäsittelylupaa.

Korkeimman oikeuden mukaan hovioikeuden olisi pitänyt myöntää A:lle jatkokäsittelylupa pelkästään muun painavan syyn perusteella, mikä tekee ratkaisusta poikkeuksellisen KKO:n jatkokäsittelyluparatkaisukäytännössä. Perusteluissa korostetaan, että ratkaisun merkitys on A:lle objektiivisesti arvioiden huomattavasti tavanomaista suurempi, kun otetaan huomioon A:n hyvin nuori ikä sekä hänelle ensimmäisessä rikosasiassa tuomittu vankeusrangaistus ja hänen taloudellisiin oloihinsa nähden suuri vahingonkorvausvelvollisuus. Lisäksi kokonaisharkinnassa annettiin painoarvoa käräjäoikeuden näyttöratkaisuun liittyneille epävarmuustekijöille.

Ratkaisussa KKO 2019:101 oli kyse siitä, että A oli anastanut X Oy:n myymälästä tavaraa. X Oy:n kauppias B oli julkaissut yhtiön Facebook-sivustolla videon ja kuvan A:sta myymälässä ja kirjoittanut kaikkien Facebookin käyttäjien nähtävillä olevaan päivitykseen tekstin. Sen mukaan kuvassa ja videossa esiintyvä henkilö on unohtanut maksaa asioidessaan liikkeessä ja tapahtumasta on tehty

Hovioikeus voi saada korkeimman oikeuden ratkaisun perusteluista tavanomaista palautuspäätöstä enemmän sisällöllistä evästyttä.

rikosilmoitus. C oli jakanut oman yrityksensä Facebook-sivustolla B:n julkaiseman videon ja kuvan sekä päivityksen tekstin.

Käräjäoikeus luki B:lle ja C:lle syyksi yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen mutta jätti heidät rangaistukseen tuomitsematta ja sovitteli heidän korvausvelvollisuuttaan muun muassa A:n oman myötävaikutuksen perusteella. Hovioikeus ei myöntänyt A:lle jatkokäsittelylupaa.

Korkein oikeus katsoi, että hovioikeuden olisi pitänyt myöntää jatkokäsittelylupa muutosperusteella sekä rangaistuksen tuomitsematta jättämistä että vahingonkorvausvelvollisuuden arviointia koskevassa kysymyksessä. Rangaistuksen tuomitsematta jättämistä koskeva arviointi liittyy ennen kaikkea siihen, millainen asiallinen ja ajallinen yhteys B:n ja C:n rikoksilla on ollut A:n syyksiluettuun rikokseen. Vahingonkorvausvelvollisuuden näkökulmasta tulkinnanvaraisuutta on aiheuttanut puolestaan se, voidaanko A:lle loukkauksella aiheutettu henkinen kärsimys hyvittää käräjäoikeuden katsomalla tavalla yhdellä yhteisellä korvauksella. Lain tai oikeuskäytännön perusteella ei myöskään ollut selvää, voiko yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä koskevan rikoksen asianomistajan katsoa myötävaikuttaneen oman vahinkonsa syntymiseen syyllistymällä itse rikokseen, jota koskevan tiedon levittämisestä on kyse.

Uuden todistelun merkitys on arvioitava osana jatkokäsittelylupaharkintaa jatkokäsittelyluvan myöntämisperusteiden näkökulmasta.

Todistelu

Ratkaisussa KKO 2019:14 käräjäoikeus oli lukenut A:n syyksi petoksen, ja syytteen tueksi oli esitetty muun ohessa samasta teosta epäillyn C:n esitutkinnassa antama kertomus. C oli kuitenkin kuollut ennen pääkäsittelyä, eikä A ollut voinut esittää tälle kysymyksiä esitutkinnassa. Käräjäoikeus oli katsonut C:n esitutkinnassa antaman kertomuksen uskottavaksi ja riittäväksi näytöksi A:n syyllistymisestä syytteessä tarkoitettuun petokseen, kun muu näyttö oli tukenut C:n esitutkinnassa kertomaa. Hovioikeus ei myöntänyt A:lle jatkokäsittelylupaa.

Korkein oikeus katsoi, että hovioikeuden olisi pitänyt myöntää jatkokäsittelylupa sekä muutosperusteella että ennakkoratkaisuperusteella. Arvioinnin painopiste on ollut tässä ratkaisussa ennakkoratkaisuperusteen analysoinnissa. Jatkokäsittelyluvan myöntämisen edellytyksiä on arvioitu erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön (Al-Khawaja ja Tahery v. Yhdistynyt kuningaskunta, suuri jaosto 15.12.2011 ja Schatschaschwili v. Saksa, suuri jaosto 15.12.2015) ja kotimaisen normiston muodostamassa kontekstissa.

Korkein oikeus katsoi, että hovioikeuden olisi pitänyt myöntää jatkokäsittelylupa ennakkoratkaisuperusteella, kun huomioon otetaan yhtäältä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 4 §:n 3 momentin ja oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 29 §:n sanamuodot sekä toisaalta ensin mainitun lainkohdan tausta ihmisoikeustuomio-

istuimen ratkaisukäytännössä. Tässä tapauksessa ei ollut selvää, miten lainsäädännössä asetettu erityinen perusteluvelvollisuus ulottuu C:n esitutkinnassa antamien kertomusten hyödyntämiseen todisteena. Asiasta ei ole myöskään korkeimman oikeuden ratkaisukäytäntöä.

Jatkokäsittelylupa olisi pitänyt myöntää ennakkoratkaisuperusteella myös syyksilukemisen osalta. Tämä johtuu siitä, että korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä ei ole otettu kantaa siihen, millä edellytyksillä langettava tuomio rikosasiassa voidaan perustaa mainittujen oikeusohjeiden kannalta hyväksyttävällä tavalla sellaisen kanssaepäillyn esitutkinnassa antaman kertomuksen varaan, jolle vastaajalla ei ole ollut tilaisuutta esittää kysymyksiä.

Ratkaisussa KKO 2019:56 oli puolestaan kyse siitä, että muutoksenhakija oli hovioikeudelle tekemässään ulosottovalitusasian jatkovalituksessa vedonnut uuteen todisteluun. Korkeimman oikeuden ratkaisu on jossain määrin epätyypillinen, koska korkein oikeus otti kantaa uuden todistelun merkitykseen arvioitaessa jatkokäsittelyluvan myöntämisen edellytyksiä.

Perusteluissa painotetaan, että uuteen todisteeseen vetoaminen hovioikeudessa ei vielä sinänsä ole peruste jatkokäsittelyluvan myöntämiseksi. Uuden todistelun merkitys on kuitenkin arvioitava osana jatkokäsittelylupaharkintaa jatkokäsittelyluvan myöntämisperusteiden näkökulmasta. Jos hovioikeus katsoo, että uuden todistelun esittäminen voitaisiin sallia eikä se ole asian ratkaisemiseen vaikuttamatonta, käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta ei ole mahdollista arvioida jatkokäsittelylupaa myöntämättä. Lupa on tällöin myönnettävä tarkistusperusteella.

Tässä tapauksessa korkein oikeus katsoi, että muutoksenhakija ei ollut saattanut todennäköiseksi sitä, miksi hän ei olisi voinut vedota uuteen todisteluun jo käräjäoikeudessa tai että hänellä olisi ollut menettelynsä pätevä syy. Näin ollen hovioikeus oli voinut tehdä jatkokäsittelylupaharkinnan käräjäoikeuden ratkaisun, valituksen ja muun oikeudenkäyntiaineiston perusteella. Kysymyksessä on ainoa vuonna 2019 annettu ennakkopäätös, jossa korkeimman oikeuden mukaan jatkokäsittelyluvan myöntämisen edellytykset eivät täytyneet.

VELAN VANHENTUMISTA KOSKEVAT ENNAKKOPÄÄTÖKSET

Korkein oikeus on 2010-luvulla antanut huomattavan määrän velan vanhentumista koskevia ennakkopäätöksiä. Oikeuskäytännön ohjaamisen tarvetta ovat tänä aikana aiheuttaneet erityisesti vanhentumislain tulkintaan liittyvät kysymykset sekä EU-oikeuden vaikutus.



Vuonna 2004 voimaan tullutta vanhentumislakia (laki velan vanhentumisesta 728/2003) sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa syntyneisiin velkoihin. Lain siirtymäsäännöksen mukaan velka kuitenkin vanhentuu vanhentumislain säännösten mukaan aikaisintaan kolme vuotta lain voimaan tulon jälkeen, ellei se aikaisemmin voimassa olevan lain mukaan vanhenisi aikaisemmin. Siirtymäsäännöksen vuoksi lain soveltamisalaan kuuluvia riitoja on alkanut tulla tuomioistuimiin vasta 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopulla, ja ensimmäinen korkeimman oikeuden pre-judikaatti on annettu vuonna 2010 (KKO 2010:66). Valtaosa vanhentumislakia koskevista prejudikaateista on 2010-luvun loppupuolelta.

Vanhentumislain soveltamisen ohjaaminen ennakkopäätöksillä on monesta syystä tärkeää. Ensinnäkin lain soveltamisala on laaja ja siinä säädetty kolmen vuoden vanhentumisaika suhteellisen lyhyt. Sen vuoksi riita-asioiden oikeudenkäynneissä tulee varsin usein arvioitavaksi kysymys saatavan vanhentumisesta. Vaikka vanhentumisajan pituus on määritelty laissa yksiselitteisesti, esimerkiksi säännökset vanhentumisajan alkamisesta ja vanhentumisen katkaisemiselle asetettavista vaatimuksista ovat osittain tulkinnanvaraisempia ja edellyttävät ratkaisijalta myös tapauskohtaista harkintaa. Myös toisijaisena yleislakina sovellettavan vanhentumislain säännösten suhde erityislakien vanhentumis- ja kanneaikasäännöksiin on aiheuttanut tulkintaongelmia. Samaan aikaan vanhentumisen velkojan näkökulmasta varsin ankara oikeusvaikutus – velallisen suoritusvelvollisuuden lakkaaminen – korostaa tarvetta ennakoitaviin ratkaisuihin.

Riita-asian vastaajan vanhentumisväitteet ratkaistaan usein välituomiolla ennen kuin tuomioistuin ottaa kantaa muihin riitaisiin kysymyksiin. Silloin, kun alempi oikeusaste on katsonut kantajan vaatimuksen vanhentuneeksi, vanhentumiskysymyksen ratkaisun muuttuminen ylemmässä oikeudessa johtaa yleensä jutun palauttami-

seen muiden riitaisten kysymysten käsittelyä varten. Myös tällaisten oikeudenkäyntien kestoja ja kustannuksia lisäävien palautusten välttämiseksi on keskeistä, että ennakkopäätökset ohjaavat säännösten soveltamista ja yhtenäistävät oikeuskäytäntöä.

EU-oikeuteen perustuvien vaatimusten osalta korkeimman oikeuden käytännössä on noussut toistuvasti esiin unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisen tehokkuusperiaatteen merkitys kansallisia vanhentumista koskevia sääntöjä sovellettaessa (KKO 2016:28, KKO 2017:84, KKO 2019:58 ja KKO 2019:70). Tehokkuusperiaate edellyttää, että vanhentumista koskevat säännöt – kuten muutkaan kansalliset menettelysäännöt – eivät saa tehdä unionin oikeudessa vahvistettujen oikeuksien käyttämisestä käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa. Sen vuoksi silloin, kun kansalliset vanhentumista koskevat säännöt johtaisivat EU-oikeuteen perustuvan saatavan katsomiseen vanhentuneeksi, on ratkaisua arvioitava myös tehokkuusperiaatteen kannalta. Toistaiseksi korkeimman oikeuden ratkaistavana ei ole ollut tapausta, jossa tehokkuusperiaate olisi edellyttänyt kansallisten vanhentumissäännösten mukaisesta ratkaisusta poikkeamista.

Vuonna 2019 korkein oikeus on antanut kolme vanhentumislain soveltamista koskevaa ennakkopäätöstä (KKO 2019:57, KKO 2019:58 ja KKO 2019:88). Lisäksi ratkaisussa KKO 2019:70 on arvioitu tuomioistuimen velvollisuutta pyytää unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua unionin oikeuden tehokkuusperiaatteen tulkinnasta suhteessa vahingonkorvausvaatimuksen vanhentumiseen.

**Vanhentumislain
soveltamisen ohjaaminen
ennakkopäätöksillä on
monesta syystä tärkeää.**

*Yhteisvastuun hajaantuminen
vanhentumisen vuoksi*

Asfalttialan kartelliin perustuvia vahingonkorvausvaatimuksia koskevissa ratkaisuissa KKO 2019:57 ja KKO 2019:58 arvioitiin, millä tavalla vahingonkorvausvelan vanhentuminen joidenkin yhteisvastuullisten velallisten osalta vaikuttaa muiden velallisten vastuuseen.

Kummassakin ratkaisussa arvioitiin kaupungin oikeutta saada korvaus yhdeltä kartellitoimijalta sen jälkeen, kun muiden kartelliin osallistuneiden yritysten korvausvastuu samasta vahingosta oli vanhentunut. Ratkaisussa katsottiin, että myös tällaisessa tilanteessa sovelletaan vanhentumislain säännöstä, jonka mukaan velan vanhentuminen yhden yhteisvastuullisen velallisen osalta johtaa siihen, että kukin jäljelle jäävistä velallisista vastaa vain oman osuutensa suorittamisesta. Kartelliin osallistuneiden tahojen korvausvastuun kartellilla aiheutetusta vahingosta katsottiin olevan yhteisvastuullista siitä riippumatta, että toisten korvausvastuu perustui sopimukseen ja toisten sopimuksenulkoiseen perusteeseen.

Vanhentumislain säännöksen mukaan vanhentumisen jälkeen jäljelle jääneiden velallisten osuudet määräytyvät velallisten pääluvun mukaan, jollei muusta vastuunjaosta ole sovittu tai määrätty. Säännöksen tulkinnassa otettiin huomioon säännöksen tarkoitus turvata se, että velkoja kantaa vastuun menettelynsä seurauksista, jos hänen laiminlyönnistään katkaista vanhentuminen yhtä velallista kohtaan on seurannut, että jäljelle jääneen velallisen mahdollisuus periä velasta maksamansa määrä takautumisoikeuden nojalla tuolta velalliselta on heikentynyt. Sen vuoksi velallisten vastuuosuuksien katsottiin määräytyvän sen mukaan, millaisiksi velallisten keskinäiset vastuuosuudet muodostuisivat loppuselvityksessä, jos velallisten keskinäiset takautumisoikeudet toteutettaisiin täysimääräisinä.

Kartelliyhtiöiden keskinäisen vastuun kartellista aiheutuneesta vahingosta katsottiin määräytyvän vahingonkorvauslaista ilmenevän periaatteen mukaan. Keskeistä vastuunjaon kannalta oli toisaalta se, mikä kartellin osapuolista oli saanut välittömän hyödyn yksittäisestä ylihintaisesta sopimuksesta, sekä toisaalta se, mikä oli ollut kunkin osapuolen viaksi jäävä syyllisyyden määrä.

Ratkaisussa KKO 2019:57 katsottiin, että kartellin jäsen, joka oli velkojan sopimuskumppanina saanut välittömästi hyödykseen kartelliylihinnan ja lisäksi ollut kartellin keskeisin toimija, olisi kartelliyhtiöiden keskinäisessä vastuunjaossa vastannut kokonaisuudessaan kysymyksessä olevista sopimuksista kaupungille aiheutuneesta vahingosta. Koska päätoimijalla ei olisi ollut takautumisoikeutta suhteessa muihin kartelliyhtiöihin, vaikka niiden korvausvastuu ei olisikaan vanhentunut, muiden kartelliyhtiöiden

vastuun vanhentuminen ei vaikuttanut alentavasti sen korvausvastuuseen vaan se vastasi edelleen koko vahingosta.

Ratkaisussa KKO 2019:58 taas muiden kartelliyhtiöiden vastuun vanhentuminen alensi päätoimijan korvausvastuuta, kun kyseisen yhtiön vastuusuudeksi kartelliyhtiöiden keskinäisessä suhteessa katsottiin vain yksi kolmasosa. Ratkaisussa tuli arvioitavaksi myös kysymys siitä, oliko tällainen korvausvastuun supistuminen EU-oikeudellisen tehokkuusperiaatteen vastaista. Ratkaisun mukaan yhteisvastuullisen korvausvelvollisuuden voimassa pysymisen edellytyksenä ollutta korvaussaatavan ylläpitämistä myös suhteessa kahteen muuhun kartelliyhtiöön ei voitu pitää käytännössä mahdollomana eikä suhteettoman vaikeana, kun kolmen vuoden vanhentumisaika oli alkanut kulua vasta siitä, kun velkoja oli tullut tietoiseksi kilpailunrajoituksen olemassaolosta ja siihen osallistuneista tahoista. Vanhentuminen oli tämän jälkeen ollut mahdollista katkaista ja katkaiseminen määräajoin uudistaa varsin helposti vapaamuotoisella katkaisutoimella.

Vanhentumisen katkaisemiselle asetetut vaatimukset

Ratkaisussa KKO 2019:88 arvioitiin sopimusrikkomukseen perustuvan korvausvelan vanhentumisen katkaisemiselle asetettuja vaatimuksia. Kysymys oli rakennusurakan virheeseen perustuvasta korvausvaatimuksesta. Rakennusurakan tilaaja oli lähettänyt urakoitsijalle reklamaatiokirjeen, jossa oli vaadittu urakoitsijaa korjaamaan rakennuksessa olevia virheitä. Kun urakoitsija oli kieltäytynyt korjauksista, tilaaja oli korjauttanut virheet ja vaatinut urakoitsijalta korvausta virheiden selvittely- ja korjauskustannuksista. Urakoitsijan mukaan korvausvaatimus oli vanhentunut, koska se oli esitetty yli kymmenen vuotta rakennusurakan valmistumisen jälkeen. Arvioitavaksi tuli, oliko tilaajan reklamaatiokirje katkaissut korjauskustannusten korvaamista koskevan vaatimuksen vanhentumisen.

Vanhentumislain mukaan vanhentumisen katkaiseminen edellyttää, että velka yksilöidään katkaisutoimessa. Lisäksi vahingonkorvausvelan katkaisemiseksi vaaditaan, että velkojan tekemästä muistutuksesta käyvät ilmi velan peruste ja määrä kohtuudella vaadittavalla tavalla, jolleivät ne ole velallisen tiedossa. Tässä tapauksessa reklamaatiokirjeessä oli mainittu vain vaatimus virheiden korjaamisesta eikä tuotu lainkaan esiin sitä vaihtoehtoa, että tilaaja voisi korjauttaa virheet muualla ja vaatia kustannuksia urakoitsijalta.

Ratkaisussa katsottiin, että sopimusrikkomukseen perustuvan velan erityispiirteet oli otettava huomioon arvioitaessa vanhentu-

Sopimusrikkomukseen perustuvan velan erityispiirteet oli otettava huomioon arvioitaessa vanhentumisen katkaisemiselle asetettavia vaatimuksia.

misen katkaisemiselle asetettavia vaatimuksia. Lisäksi vaatimuksia asetettaessa on pyrittävä siihen, että vanhentumisen katkaisemiselle asetetut vaatimukset eivät tarpeettomasti vaikeuta katkaisemista.

Sopimusrikkomukseen vetoavalla osapuolella on yleensä sekä oikeus edellyttää virheen korjaamista että velvollisuus varata sopimuskumppanilleen tilaisuus sen korjaamiseen ennen muiden sopimusrikkomukseen perustuvien vaatimusten esittämistä. Vanhentumislaisissa ei ole kuitenkaan nimenomaisesti otettu kantaa vaatimuksen yksilöinnille asetettuihin vaatimuksiin silloin, kun saman suoritusvirheen perusteella on mahdollista vaatia eri seuraamuksia ja ei-rahamääräinen seuraamus, kuten virheen oikaisu, on muihin nähden ensisijainen. Lakia oli mahdollista tulkita yhtäältä siten, että katkaisutoimessa on yksilöitävä vain ne virheen seuraamukset, joita velkoja ensisijaisesti vaatii, ja tällainen katkaisutoimi katkaisee myös

toissijaisten vaatimusten vanhentumisen. Toisaalta mahdollinen oli myös tulkinta, jonka mukaan ensisijaisesti virheen oikaisua vaativan velkojan on oikeutensa säilyttääkseen ilmoitettava katkaisutoimessa myös kaikki vaatimukset, jotka aikoo mahdollisesti esittää, jos virhettä ei oikaista.

Ratkaisussa päädyttiin ensiksi mainitun tulkintavaihtoehdon kannalle. Sen todettiin olevan yksinkertainen ja mahdollistavan sen, että velkoja voi virheen oikaisua koskevan vaatimuksen esitettyään odottaa velallisen vastausta sekä mahdollisia oikaisutoimia ilmoittamatta vielä vaatimuksiaan sen varalta, että oikaisua ei tehdä tai se ei onnistu. Tällaista menettelyä pidettiin virheen tarkoituksenmukaisen ja sovinollisen selvittämisen näkökulmasta parempana kuin sitä, että velkoja joutuisi selvittämään ja esittämään mahdollisen toissijaisen korvausvaatimuksensa jo ennen kuin on selvinnyt, ryhtyykö velallinen vaadittuihin oikaisutoimiin tai miten oikaisutoimet onnistuvat.

Ratkaisun mukaan sopimusrikkomuksen oikaisua koskevan vaatimuksen sijaan mahdollisesti tulevan korvausvaatimuksen vanhentumisen katkaisemiseksi on yleensä riittävää, että velkoja ilmoittaa vaatimustensa perusteena olevan sopimusrikkomuksen sekä sen oikaisua koskevan vaatimuksen riittävän täsmällisesti.

Tuomioistuimen velvollisuus pyytää ennakkoratkaisua tehokkuusperiaatteesta

Ratkaisussa KKO 2019:70 oli kantelun johdosta ratkaistavana, oliko korkein oikeus menetellyt virheellisesti, kun se oli ratkaissut valtioon kohdistuvia EU-oikeuden rikkomiseen perustuvia korvausvaatimuksia koskevat asiat (mm. KKO 2017:84) pyytämättä unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua siitä, miten tehokkuusperiaatteen vaikutusta vanhentumisajan alkamiseen oli kyseisten tapausten erityispiirteet huomioon ottaen arvioitava.

Ratkaisussa katsottiin, että ennakkoratkaisupyynnön tekemisen laiminlyönti ylimmässä muutoksenhakuasteessa voi olla tuomiovirhekanTELUN perusteena. Kyseisissä asioissa ennakkoratkaisun pyytäminen ei kuitenkaan ollut ollut tarpeen, sillä unionin tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä oli esitetty tai ainakin siitä on voitu selvästi johtaa tehokkuusperiaatteen soveltamiseksi tarvittavat tulkintasäännöt. Kohderatkaisujen yhteydessä ei ollut noussut esiin sellaista uutta tehokkuusperiaatteen tulkintaa koskevaa kysymystä, joka olisi edellyttänyt ennakkoratkaisun pyytämistä. Se seikka, että ratkaistavina olleet asiat olivat tapahtumatiedoiltaan poikenneet unionin tuomioistuimen ratkaisemista asioista, ei ollut antanut aiheutta ennakkoratkaisupyynnön tekemiseen.

TÄYSISTUNTOSALIN MUOTOKUVAKOKOELMA TÄYDENTYI

Korkeimman oikeuden täysistuntosalissa oleva muotokuvakokoelma sai kertomusvuoden marraskuussa arvokkaan lisän, kun eläkkeelle jääneen presidentti Timo Eskon muotokuva julkistettiin.

Muotokuvan maalasi ahvenanmaalainen taidemaalari Juha Pykäläinen, joka on tullut tunnetuksi muotokuvien ohella erityisesti ahvenanmaalaisen luonnon värien ja valon tulkitsijana. Mutta mikä sai mannersuomalaisen korkeimman oikeuden presidentin valitsemaan juuri tämän taiteilijan muotokuvansa toteuttajaksi? Timo Esko ei vastausta emmi.

– Kyllä se oli Juha Pykäläisen rohkeus, monipuolisuus ja valoisa elämäkatsomus, joka hänestä ja hänen tuotannostaan välittyy. Eskoa viehättää myös Pykäläisen uskallus sisällyttää töihinsä positiivisuutta ja tietynlaista ovelaa huumoria.

Eskon mukaan myös mallina oli mielenkiintoista olla. Keskustelujen lomassa taiteilija teki luonnoksia, valokuvasi ja videoi.

– Vuorovaikutus toimi hyvin ja sain seurata, kun kuvat muuttuivat kerta kerralta, kertoo Esko.



Juha Pykäläinen ja
Timo Esko muotokuvan
julkistustilaisuudessa
korkeimmassa
oikeudessa 15.11.2019.
Kuva: Marjo Koivumäki



Hyvässä seurassa

Täysistuntosalin kokoelmassa on nyt muotokuvat kaikista nykyistä presidenttiä edeltäneistä korkeimman oikeuden presidenteistä Suomen itsenäisyyden ajalta. Kun tarkastelee teosten jatkumoa kokonaisuutena, voi nähdä muotokuvataiteen muutoksia viimeisimmän vajaan sadan vuoden ajalta. Itsenäisyyden ajan alkupuolen muotokuvia leimaavat tumma värimaailma ja juhlava arvokkuus, nykypäivää kohden tyyli kevenee ja värit kirkastuvat.

Timo Eskon kanssa samalla seinällä ovat kaikki 2000-luvulla maalatut muotokuvat. Hänen lisäksi seinältä katselevat Olavi Heinonen, Leif Sévon ja korkeimman oikeuden ensimmäinen naispuolinen presidentti, Pauliine Koskelo. Eskon muotokuva on kokoelman 13. maalaus.

Eskolle kokoelmaan pääsyllä on iso merkitys. Isoimman painoarvon hän antaa sille, että kokoelma symboloi arvokasta korkeimman oikeuden ja sen lainkäytön jatkumoa, jota hän on saanut osaltaan olla rakentamassa. Hän toteaa sellaisten salien ovat harvassa, joiden seinillä on katkeamaton muotokuvasarja koko satavuotiaan historian ajalta. Paljastustilaisuudessa pitämässään puheessa Esko esitti kokoelmalle uutta latinankielistä nimeä *Galleria iudicum*.

Yhteistyön tulosta

– Muotokuvan tekeminen on haastava prosessi. Syntyvä kuva ei saa olla pelkkä pinta, vaan kuvalle pitää saada luonne. Näin kiteyttää taiteilija itse kysymystä siitä, mikä muotokuvan tekemisessä on keskeistä.

Itsenäisyyden ajan alkupuolen muotokuvia leimaavat tumma värimaailma ja juhlava arvokkuus, nykypäivää kohden tyyli kevenee ja värit kirkastuvat.

Pykäläinen tietää mistä puhuu. Taide on ollut intohimo, joka osoitti jo nuoresta pitäen tietä tulevaisuuden ammattiin. Nuorena Pykäläinen piirsi perheenjäseniään, kunnes laajensi kohteitaan tuttaviiin ja ajan myötä taitojen kehittyessä tilaustöihin.

– Kaikki lähtee piirtämisestä, kertoo taiteilija prosessista. Ensin pitää tutustua henkilöön ja oppia kasvojen rakenne. Lyijykynällä aloitetaan, minkä jälkeen kuva täydentyy hiilellä tai pastelliväreillä. Luonnostelun aikana ymmärrys kohteesta lisääntyy ja aihe syvenee. Yleensä istuntokertoja mallin kanssa vaaditaan viisi tai kuusi.

Taiteilijalla on tapana kertoa ja myös näyttää mallilleen, mitä kulloinkin tekee. Keskustelu ja mallin ajatukset ovat lähtökohta sille, että mallin luonnetta ja läsnäoloa saa teokseen. Läsnäolon tavoittaminen on herkkä asia. Yhteistyön pitää sujua, sillä muotokuva syntyy vain yhteistyön tuloksena.

Pykäläinen kertoo olevansa muotokuvamaalarina konservatiivinen. Hänelle tärkeintä on mennä teoksen kohde, henkilö edellä. Teoksen tyyli tai ehdot ovat toissijaisia.

Miltä sitten tuntui maalata korkeimman oikeuden presidenttiä? Timo Eskon kanssa työ sujui jouhevasti, vastaa taiteilija.

– Ihminen edellä mentiin, ja sitten vasta tittelit. Toki huomioon täytyi ottaa myös muotokuvan sijoistupaikka ja teosten jatkumo korkeimman oikeuden täysistuntosalissa.

Presidentit muotokuvissa

Korkeimman oikeuden presidenttien muotokuvat on sijoitettu täysistuntosalin aikajärjestyksessä alkaen Suomen itsenäisyyden ajan ensimmäisestä presidentistä, August Nyberghistä.

Muotokuvat ovat korkeimman oikeuden omistuksessa.

Presidentit virkakausineen, muotokuvan maalannut taiteilija, teoksen tekniikka ja valmistumisvuosi:

August Nybergh
1918–1920
Thome, Verner
Öljymaalauk kankaalle, 1925

Julius Grotenfelt
1920–1929
Blomstedt, Väinö
Öljymaalauk kankaalle, 1935

Frans Pehkonen
1929–1940
Sjöström, Wilho
Öljymaalauk kankaalle, 1935

Hjalmar Neovius
1940–1945
Lönnberg, William
Öljymaalauk kankaalle, 1949

Oskar Möller
1945–1950
Thome, Verner
Öljymaalauk kankaalle, 1950

Toivo Tarjanne
1950–1963
Tilvis, Eero
Öljymaalauk kankaalle, 1963

Matti Piipponen
1963–1964
Kamppuri, Väinö
Öljymaalauk kankaalle, 1964

Antti Hannikainen
1964–1975
Hellman, Åke
Öljymaalauk kankaalle, 1976

Curt Olsson
1975–1989
Boehm, Tuomas von
Öljymaalauk levyllä, 1990

Olavi Heinonen
1989–2001
Tapiola, Marjatta
Öljymaalauk kankaalle, 2004

Leif Sevón
2002–2005
Tapiola, Marjatta
Öljymaalauk kankaalle, 2007

Pauliine Koskelo
2006–2015
Tammi, Pasi
Öljymaalauk kankaalle, 2016

Timo Esko
2016–2019
Pykäläinen, Juha
Öljymaalauk kankaalle, 2019

ENNAKKO- RATKAISUPYYNTÖ EUROOPAN UNIONIN TUOMIOISTUIMELLE

Kertomusvuonna
korkein oikeus pyysi
unionin tuomioistuimelta
ennakkoratkaisua veropetosta
koskevassa asiassa.

**Valmisteveroon liittyvien
velvollisuuksien laiminlyöntiä
koskeva veropetosasia,
ennakkoratkaisupyyntö
20.6.2019**

Asia (R2018/760) koskee valmisteveron välttämistä, joka on luettu muutosta korkeimmassa oikeudessa hakevien syytettyjen syyksi törkeänä veropetoksena. Kysymys on heidän rikosoikeudellisesta vastuustaan, kun he ovat tuoneet Euroopan unionin toisesta jäsenvaltiosta Suomeen jäätelötuotteita, jotka ovat olleet Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan valmisteveron alaisia, ja jättäneet noudattamatta tähän veroon liittyviä velvollisuuksia.

Jotta korkein oikeus voi ratkaista asian, sen on tarpeen saada ennakkoratkaisu unionin oikeuden ja erityisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 artiklan 1 kohdan merkityksestä syytettyjen rikosoikeudellisen vastuun kannalta. Mainitun kohdan mukaan jäsenvaltion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu sisämarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Asiassa on tältä osin kysymys siitä, onko unionin oikeus esteenä syytettyjen tuomitsemiselle rikosoikeudelliseen rangaistukseen kansallisen valmisteverolainsäädännön rikkomisesta, jos kansallinen valmisteverolainsäädäntö on ollut SEUT 107 artiklan 1 kohdan vastainen. Epäselvää on myös se, onko näin ollut. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen käytännön mukaan kansalliset verotoimenpiteet voivat olla luokiteltavissa SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi valtiontueksi veron ulkopuolelle jääville tuotteille.

Korkein oikeus on varattuaan asianosaisille tilaisuuden lausua ennakkoratkaisupyynnön sisällöstä päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

1. Onko unionin oikeutta tulkittava siten, että se olisi esteenä verovelvollisen yhtiön puolesta toimineen luonnollisen henkilön, joka on laiminlyönyt jäätelötuotteista perittävään valmisteveroon liittyviä velvollisuuksia, tuomitsemiselle näistä laiminlyönneistä rikosoikeudelliseen rangaistukseen, mikäli muiden yritysten harjoittaman, samankaltaisia tuotteita koskevan toiminnan verottomuus olisi katsottava SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi tueksi?

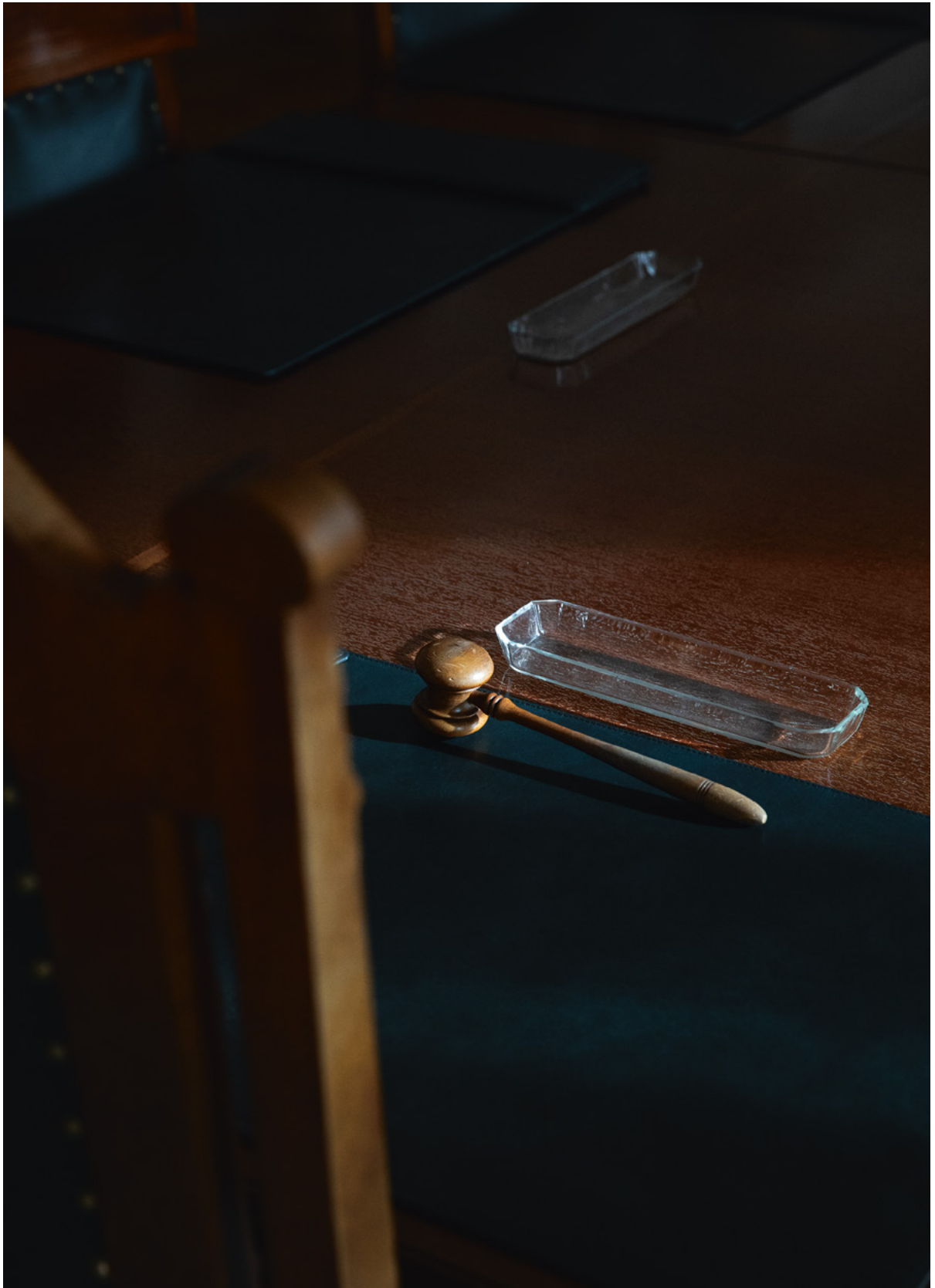
2. Jos vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myöntävä, onko rikoksen tekoaikana voimassa olleen kaltainen jäätelötuotteista perittävää valmisteveroa koskeva kansallinen verojärjestelmä täyttänyt SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontuen käsitteen tunnusmerkkeihin kuuluvan edun valikoivuutta koskevan edellytyksen?

OVERVIEW BY THE PRESIDENT

President Timo Esko retired at the beginning of September 2019. As his successor, it is my pleasant task to write my first review as President for this Annual Report of the Supreme Court. However, it should be noted that most of 2019 passed during Timo Esko's term as President. We thank him for his significant work at the Supreme Court.

After the celebration of the 100th anniversary of the Supreme Court during 2018, the year 2019 marked, in a positive way, a return to everyday life. A noteworthy individual event was the visit of almost the entire Supreme Court to Tartu as the guests of the Supreme Court of Estonia, which is in turn celebrating its 100th anniversary this year. During our visit we could see that the European Union and the European Convention on Human Rights have brought our two legal systems significantly closer and that questions related to the drafting of the precedents of the Supreme Courts are quite similar, regardless of the country.

The main function of the Supreme Court is to serve as a court of precedent. Accordingly, the main outcome of its work is the precedents that it issues. The number of precedents issued during 2019 was higher than average, 112, while the most important element,



the quality of the judgments, remained high. We have also continued discussions with stakeholders on the need for precedents, which have proven to be a useful new form of dialogue with those charged with the application of the precedents. We hope that the dialogue will continue on a reciprocal basis, for example in the form of high-quality case commentaries by academics.

Overall, the number of cases coming before the Supreme Court has been slightly decreasing in recent years. In 2019, the number of new cases was at about the same level as during the previous year, slightly over 2,000. It is still too early to say whether this signifies a more permanent stabilization in the number of cases. Approximately the same number of cases were decided as during the previous year, and the work situation is balanced.

In recent years, there has been a decline in the number of civil cases especially, although the rate of decrease last year was somewhat slower. The number of criminal cases, on the other hand, increased slightly last year. Since, moreover, at the courts of appeal all civil cases are without restriction subject to a system of leave for continued consideration, almost half of the civil cases coming before the Supreme Court concern only the question of whether such leave for continued consideration shall be granted. The share of civil law in the work of the Supreme Court has thus decreased.

Also in the field of civil justice, there is a need for Supreme Court precedents in order to develop the legal system. However, the question of how the Supreme Court can secure a sufficient number of civil cases coming before it is a complex one. In particular, the fear of liability for legal costs creates a threshold for going to court at all in civil disputes. Measures are needed to improve the system.

During 2019, consistent development work has been continued at the Supreme Court in order to shorten the length of proceedings in particular in cases in which leave for appeal has been granted. Attention has been paid especially to cases that are at risk of being drawn out longer than usual. More proactive methods of working and the utilization of modern information technology have been among the tools used. As a result, the average length of proceedings per case was shortened in 2019 to 18,0 months, and the work continues.

There has been a considerable turnover among justices of the Supreme Court over the past few years, and for this reason it has been necessary to pay particular attention to ensuring continuity in the work. It would seem as if there is currently a pause in the turnover among justices. We have also been joined by new referendaries and other good personnel to fill the positions of those who have moved on to other positions.

At the beginning of this year, a major reform, important in both

Finland as a state subject to the rule of law as well as the independent judiciary represent a high standard.

principle and practice, came into force when the new independent National Courts Administration began its operations. The Administration has an important role in serving the courts, and much is expected of it, perhaps even too much. I believe that the cooperation between the courts and the National Courts Administration is going to be good and mutually beneficial.

One gap in the system of legal protection was finally closed at the beginning of 2020, when a new section 68a was added to the Health Care Act (2010/1326), on expert opinions in medical matters to the courts. Up to 2011, such opinions had been submitted by the National Supervisory Authority for Welfare and Health (Valvira), and subsequently by the university hospital districts. However, after 2017, in practice the courts no longer received such opinions because there was no special legislation on the function and its funding. In order to remedy the situation, in September 2018 the Supreme Court used a rarely applied constitutional measure to submit a proposal for legislative action so that statutory provisions on the obligation to provide the Supreme Court with expert opinions in medical insurance matters would be provided by an Act of Parliament. Also the Finnish Association of Judges took initiatives in the matter.

Now according to the new section of the Health Care Act, the university hospital districts are together responsible for providing expert opinions in medical matters as requested by the courts. An expert group has been set up for this purpose, and the North Savo Hospital District is responsible for its work. The expenses are paid out of State funds. There is reason for satisfaction that this reform has finally been achieved.

One of the features of 2019 was the debate conducted on the European level on the rule of law, a debate in which also Finland was commendably active during its EU Presidency. One consequence of this debate was that even the Finnish system of administration of justice was subjected to foreign criticism, however unfounded. Serious problems with the rule of law exist elsewhere, as demonstrated for example by the rulings of the Court of Justice of the European Union regarding Poland. It is clear that we stand alongside European courts in defence of the courts and the judges against attacks that jeopardize their independence.

Finland as a state subject to the rule of law represents a high standard, as well as the independence of the judiciary as an important component of this. This does not mean that there is no room for improvement; for example, the length of proceedings can always be reduced.

I thank the staff of the Supreme Court for their good work and others for the good cooperation during 2019.

ANNETUT LAUSUNNOT

Korkein oikeus antoi vuonna 2019 eri ministeriöille seuraavat lausunnot:

- 17.5.2019** Lausunto henkilötodistelun vastaanotamista kuva- ja äänitallenteelta hovioikeudessa koskevasta arviomuistiosta (OH2019/67)
- 21.8.2019** Lausunto terveydenhuoltolain muuttamista koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta (OH2019/160)
- 22.8.2019** Lausunto kuluttajaviranomaisten toimivaltuuksien uudistamista koskevasta työryhmän mietinnöstä (OH2019/155)
- 23.9.2019** Lausunto ylimpien laillisuusvalvojien tehtävien jakoa koskevasta työryhmän mietinnöstä (OH2019/147)

Lisäksi tasavallan presidentille annettiin 3 lausuntoa armahdusanomuksista.

Ahvenanmaan itsehallintolakeja koskevat lausunnot

Korkein oikeus antaa pyydettyessä tasavallan presidentille lausuntoja myös Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksymistä maakuntalaeista. Lausunnot julkaistaan ruotsinkielisinä. Vuonna 2019 annettiin seuraavat maakuntalakeja koskevat lausunnot:

- 5.3.2019** Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 23.11.2018 om antagande av landskapslag om en reform av kommunstrukturen på Åland och om antagande av kommunstrukturlag för Åland (OH2018/305)
- 5.3.2019** Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 21.11.2018 om antagande av landskapslag om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen och om antagande av 16 andra landskapslagar (OH2019/11)
- 2.4.2019** Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 20.12.2018 om antagande av 1. landskapslag om ändring av polislagen för Åland och 2. landskapslag om ändring av polislagen för Åland (OH2019/46)

- 3.5.2019** Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 16.1.2019 om antagande av 1. vallag för Åland, 2. landskapslag om ändring av kommunallagen för landskapet Åland, 3. landskapslag om ändring av landskapslagen om förfarandet vid rådgivande kommunala folkomröstningar och 4. landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om valfinansiering (OH2019/34)
- 28.5.2019** Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 11.3.2019 om antagande av landskapslag om fastighetsmäklarverksamhet (OH2019/104)
- 28.5.2019** Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 25.3.2019 om antagande av landskapslag om ändring av jaktlagen för landskapet Åland (OH2019/105)
- 1.8.2019** Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 10.4.2019 om antagande av landskapslag om tillämpning på Åland av riksförfattningar om dataskydd och om antagande av två andra landskapslagar (OH2019/130)
- 1.8.2019** Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 15.4.2019 om antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen om verkställighet av den gemensamma fiskeripolitiken inom den Europeiska unionen och om antagande av två andra landskapslagar (OH2019/131)
- 6.9.2019** Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 29.5.2019 om antagande av landskapslag om stöd för produktion av el från vindkraft (OH2019/174)
- 11.11.2019** Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 9.9.2019 om antagande av 1. landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet och 2. landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om tillämpning på Åland av hälsoskyddslagen (OH2019/227)
- 11.11.2019** Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 9.9.2019 om antagande av landskapslag om medieavgift och om antagande av sex andra landskapslagar (OH2019/228)

VIERAILUT JA TAPAHTUMAT

Korkeimman oikeuden vieraat

- 5.3.** Thaimaan kuningaskunnan korkeimman oikeuden delegaatio
- 16.5.** Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen presidentti Linos-Alexandre Sicilianos
- 9.–12.6.** Kiinan kansantasavallan korkeimman oikeuden delegaatio
- 14.10.** Hovioikeuksien presidentit
- 21.–25.10.** Euroopan unionin korkeimpien oikeuksien tuomarivaihto-ohjelma: tuomarit Liettuan korkeimmasta oikeudesta
- 5.11.** Käräjäoikeuksien laamannit
- 21.11.** Euroopan unionin jäsenmaiden valtion-asiamiesten vuosikokoukseen liittyvä iltavastaanotto
- 29.11.** Vietnamin kansainvälisten asioiden keskuskomitean delegaatio

Tapahtumat

- 3.–4.4.** Pohjoismaisten korkeimpien oikeuksien kansliapäällikköpäivät
- 7.–9.4.** Pohjoismaisten korkeimpien oikeuksien tuomariseminaari
- 8.–10.5.** Korkeimman oikeuden vierailu Viron korkeimpaan oikeuteen Tartossa
- 5.–6.9.** Pohjoismaisten korkeimpien oikeuksien kirjastotapaaminen
- 18.9.** Oikeusministeriön järjestämä vastaanotto Sonck-salissa eläkkeelle jääneen presidentti Eskon kunniaksi
- 25.–26.9.** Tuomioistuinten kirjastojen ja tietopalvelujen neuvottelupäivät
- 27.9.** Korkeimman oikeuden esittelijätapaaminen
- 1.10.** Vuospäiväkahvit, korkein oikeus 101 vuotta
- 8.11.** Korkeimman oikeuden asianajapäivä
- 11.11.** Prejudikaattitapaaminen
- 15.11.** Presidentti Timo Eskon muotokuvan julkistaminen
- 9.12.** Lukiolaisten Oikeusguru-kilpailun finaali

Muita vierailuja

- 14.1.** Helsingin kuvataidelukion lakitiedon kurssi
- 31.1.** Laurea ammattikorkeakoulun oikeusmuotoilun opiskelijoita
- 4.3.** Helsingin yliopiston sopimusoikeuden projektiryhmä
- 11.4.** Helsingin yliopiston oikeustieteen opiskelijoiden ainejärjestö Pykälä ry
- 15.4.** Kaartin Jääkärirykmentin kilta
- 18.4.** Itä-Suomen yliopiston ainejärjestöt Judica ry ja Legio Ostiensis ry
- 18.9.** EJTN (European Judicial Training Network) -tuomareita Euroopan eri maista
- 3.10.** Helsingin yliopiston ruotsinkielisten oikeustieteen opiskelijoiden ainejärjestö Codex ry ja opiskelijoita muista Pohjoismaista
- 8.10.** Helsingin yliopiston perheoikeuden opiskelijoita
- 14.10.** Tallinnan yliopiston Helsingin-kampuksen oikeustieteen opiskelijoiden ainejärjestö Primus Collegium ry
- 31.10.** Lapin yliopiston oikeustieteen opiskelijoiden ainejärjestö Artikla ry
- 1.11.** Asianajotoimistojen verkosto OpusLex
- 6.11.** AIAKOS-ohjelmaan osallistuneita tuomareita eri maista
- 12.11.** Latvialaisia tuomareita
- 18.11.** Turun yliopiston rikosoikeuden syventävien opintojen ryhmä
- 25.11.** Helsingin yliopiston ympäristöoikeuden opiskelijoita
- 3.12.** Åbo Akademin oikeusnotaariksi opiskelevien ainejärjestö Stadga ry
- 12.12.** ACA-ohjelmaan osallistunut tuomari Portugalista

HENKILÖKUNTA

31.12.2019

Presidentti Leppänen Tatu
Kansliapäällikkö Vuorialho Tommi

Jäsenet

Oikeusneuvos Anttila Tuomo
Engstrand Lena
Guimaraes-Purokoski Alice (*ma.*)
Hirvelä Päivi
Huovila Mika
Häyhä Juha
Ilveskero Mika
Jokela Marjut
Kantor Ari
Koponen Pekka
Littunen Jarmo
Mäkelä Juha
Ojala Timo
Pynnä Tuula (*virkavapaalla*)
Sippo Jukka
Tammi-Salminen Eva
Tapani Jussi
Uusitalo Kirsti
Välimaa Asko

Vuonna 2019 eläkkeelle jääneet

Presidentti Timo Esko
1.9.2019 lukien

Esittelijät

Esittelijäneuvos	Hoffrén Mia Pere Mervi (<i>virkevapaalla</i>) Salonen Jukka-Pekka Väisänen Tiina
Ma. esittelijäneuvos	Anttila Outi (<i>virkevapaalla</i>) Kinnunen Essi Klinga Kaisa (<i>virkevapaalla</i>) Länsman Lauri Ruohoniemi Anna-Maija Vanhanen Teemu Vieruaho Hanna
Vanhempi oikeussihteeri	Jokinen Aksu Kuparinen Kaisa Mikkola Petteri (<i>virkevapaalla</i>) Siro Jukka (<i>virkevapaalla</i>)
Ma. vanhempi oikeussihteeri	Autio Tiina-Liisa (<i>virkevapaalla</i>) Heikinsalmi Minna Holkeri Sanna Jutila Paula Kempainen Heikki Loiva Jukka
Oikeussihteeri	Heino Heikki Lenkkeri Pertti (<i>virkevapaalla</i>) Palaja Eeva
Ma. oikeussihteeri	Elo Elina (<i>virkevapaalla</i>) Haga Pia Hiltunen Ville Ingström Saara Koskenniemi Johannes Myllys Heidi Virtanen Jussi
Oa. ma. oikeussihteeri (Ahvenanmaa-asiat)	Nybergh Frey Salminen Janne

Kansliahenkilöstö

Apulaiskirjaaja	Häggqvist Marina
Ma. arkistonhoitaja	Syd Isto
Erikoissuunnittelija	Kouki Jaana-Maija
Hallinnollinen sihteeri	Happonen Pia
Informaatikko	Tukenmez Eija
Johdon sihteeri	Alstela Monika Saastamoinen Riitta (<i>virkevapaalla</i>)
Kirjaaja	Nurminen Marja
Osasto-/toimistosihteeri	Hyvönen Pirjo Ikonen Suvi Jaakkola Nina Juvonen Ulla Katainen Merja Rantonen Oili Rissanen Marja-Riitta Ruohola Terhi Rättö Outi Takkinen Pirkko Vilpa Raila
Ma. osastosihteeri	Korhonen Marjatta Söderström Marjut
Siviilipalvelusmies	Asplund Kevin
Tarkastaja	Perttilä-Vesikkala Maarit Sillman Jorma
Tietopalvelupäällikkö	Kokko Marjut
Toimistosihteeri/ICT-yhdyshenkilö	Saviranta Linus
Viestinnän asiantuntija	Rinne Paula
Viestintäpäällikkö	Sive Pia
Virastomestari	Karvonen Paula
Ma. virastomestari	Akkanen Sami Koukkari Kauko Nykänen Harri





TILASTOT

STATISTICS

KORKEIN OIKEUS
VUOSIKERTOMUS
2019

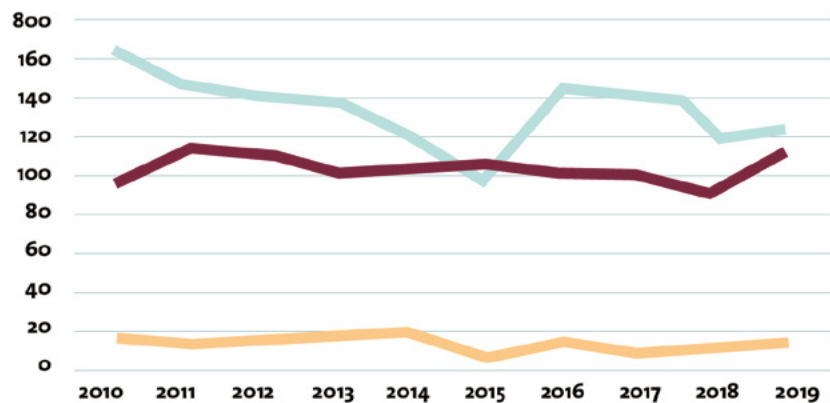
Tilastoista käy ilmi keskeisiä korkeimman oikeuden toimintaa kuvaavia numeerisia tietoja viimeiseltä kymmeneltä vuodelta.

From the statistics it is possible to see the key figures concerning the functions of the Supreme Court from the last decade.

**Valitusluvut,
julkaistut ratkaisut ja
suulliset käsittelyt**

*Leaves to appeal,
precedents and
oral hearings*

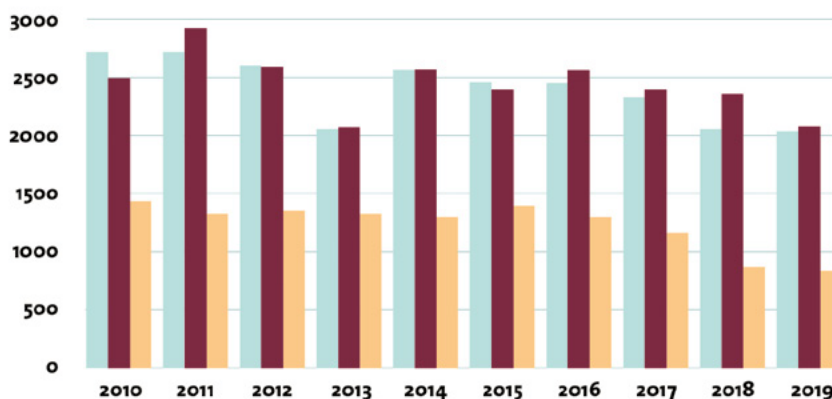
- Valitusluvut
Leaves to appeal
- Julkaistut ratkaisut
Precedents
- Suulliset käsittelyt
Oral hearings



	Valitusluvut <i>Leaves to appeal</i>	Julk. ratkaisut <i>Precedents</i>	Suulliset käsittelyt <i>Oral hearings</i>
2010	162	96	13
2011	148	111	10
2012	141	109	12
2013	134	102	13
2014	122	104	16
2015	101	105	7
2016	139	100	14
2017	137	98	10
2018	117	92	12
2019	125	112	13

Saapuneet, ratkaistut ja ratkaisematta olevat asiat

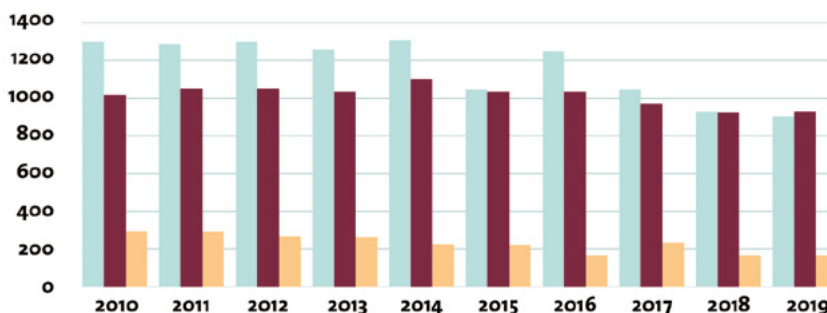
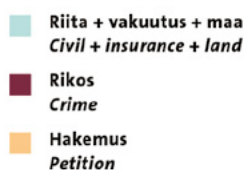
Cases submitted, resolved and pending at year end



	Saapuneet Submitted	Ratkaistut Resolved	Ratkaisematta Pending
2010	2 709	2 499	1 431
2011	2 709	2 854	1 289
2012	2 664	2 640	1 318
2013	2 553	2 582	1 289
2014	2 611	2 617	1 271
2015	2 456	2 378	1 364
2016	2 449	2 563	1 248
2017	2 303	2 428	1 124
2018	2 055	2 395	788
2019	2 028	2 069	740

Saapuneet asiat

Cases submitted



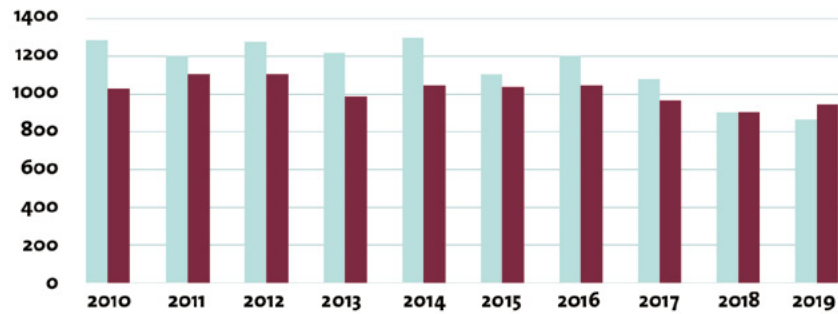
	Saapuneet Submitted	Riita Civil	Vakuutus Insurance	Maa Land	Rikos Crime	Hakemus Petition
2010	2 709	985	182	134	1111	271
2011	2 709	939	164	141	1146	274
2012	2 664	960	215	129	1102	247
2013	2 553	944	175	138	1031	244
2014	2 611	1013	181	120	1065	216
2015	2 456	884	192	94	1055	210
2016	2 449	999	138	87	1039	168
2017	2 303	836	155	72	978	230
2018	2 055	767	103	69	933	176
2019	2 028	725	92	65	964	179

**Saapuneet
valituslupahakemukset**

*Applications for leave
to appeal, submitted*

■ Riita + vakuutus + maa
Civil + insurance + land

■ Rikos
Crime



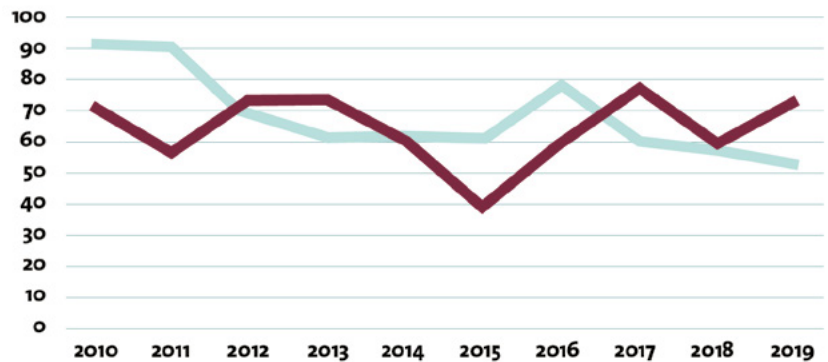
	Riita Civil	Vakuutus Insurance	Maa Land	Rikos Crime
2010	982	173	118	1 026
2011	931	154	116	1 082
2012	955	206	110	1 067
2013	938	170	108	985
2014	1 003	172	105	1 030
2015	881	189	73	1 024
2016	995	135	69	1 029
2017	860	148	58	965
2018	765	102	56	924
2019	724	83	47	948

Myönnetty valitusluvat

*Applications for leave
to appeal, granted*

■ Riita + vakuutus + maa
Civil + insurance + land

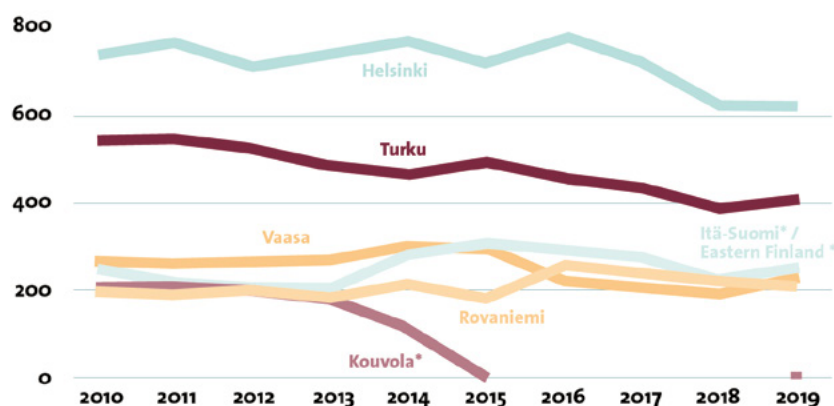
■ Rikos
Crime



	Riita Civil	Vakuutus Insurance	Maa Land	Rikos Crime
2010	63	24	4	71
2011	77	8	6	57
2012	48	14	6	73
2013	46	9	6	73
2014	56	4	2	60
2015	54	4	3	40
2016	75	1	3	60
2017	47	4	9	77
2018	50	5	2	59
2019	51	2	0	72

Hovioikeuksista korkeimpaan oikeuteen saapuneet asiat

Cases submitted to Supreme Court from Courts of Appeal



* Itä-Suomen ja Kouvolan hovioikeudet yhdistettiin Itä-Suomen hovioikeudeksi 1.4.2014.

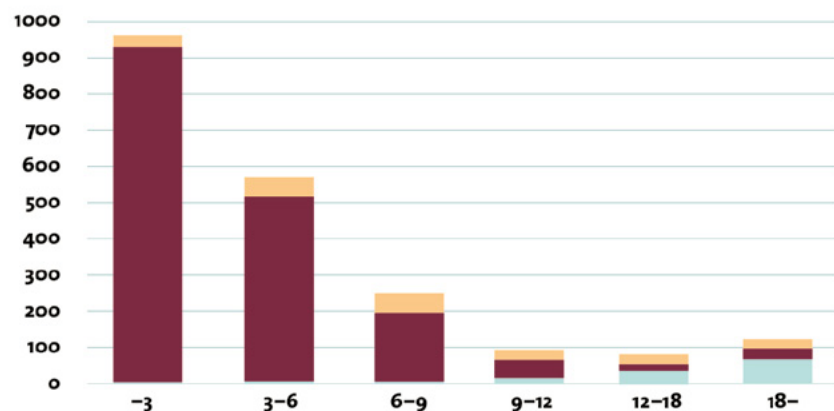
* The Court of Appeal of Kouvola was unified with that of Eastern Finland 1 April 2014.

	Helsinki	Itä-Suomi* Eastern Finland*	Kouvola*	Rovaniemi	Turku	Vaasa	Yhteensä Total
2010	742	250	212	194	546	264	2 208
2011	769	224	209	190	545	262	2 199
2012	715	203	211	213	526	269	2 137
2013	741	205	181	183	486	271	2 067
2014	772	281	111	218	467	298	2 147
2015	724	309	3	184	490	294	2 004
2016	781	286	0	253	461	220	2 001
2017	727	275	0	236	441	209	1 888
2018	623	223	0	219	395	191	1 651
2019	622	251	2	213	408	226	1 722

Korkeimman oikeuden käsittelyaikoja 2019

Average processing times in Supreme Court 2019

- Asiaratkaisut
Resolved on the merits
- Valituslupahakemukset
Applications for leave to appeal
- Ylimääräinen muutoksenhaku
Extraordinary remedies



Kk Months	Kaikki asiat All	Asiaratkaisut Resolved on the merits	Valituslupahakemus Applications for leave to appeal	Ylimääräinen muutoksenhaku Extraordinary remedies
-3	952	5	894	31
3-6	579	8	508	54
6-9	251	7	184	53
9-12	91	16	47	26
12-18	83	41	15	23
18-	119	69	29	20



